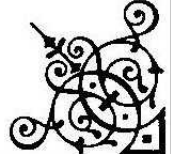
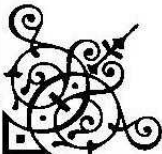

شرح و تحلیل عرفانی

تفسیر سوره حمد

امام خمینی (س)

یاسر جهانی پور

سرشناسه	: جهانی پور، یاسر، ۱۳۵۹ -
عنوان ونام پدیدآور	: شرح و تحلیل عرفانی تفسیر سوره حمد امام خمینی (س) / یاسر جهانی پور.
مشخصات نشر	: تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س)، مؤسسه چاپ و نشر عروج، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: هـ ۲۵۸ ص.
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۲۱۲-۵۱۱-۱
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۲۵۵-۲۵۸؛ همچنین بصورت زیر نویس.
موضوع	: خمینی، روح الله، رهبر انقلاب و بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، ۱۲۷۹ - ۱۳۶۸. -- تفسیر / تفاسیر (سوره فاتحه) / تفاسیر عرفانی -- قرن ۱۴ -- نقد و تفسیر / تفاسیر شیعه -- قرن ۱۴ -- نقد و تفسیر.
شناسه زوده	: مؤسسه چاپ و نشر عروج.
بندی کتبه	: ش ۴ ج ۱۲ / ۱۰۲ / ۱۰۲ BP
رده ی دیویی	: ۲۹۷ / ۱۸
شماره کتابخانه	: ۵۳۷۶۵۹۸

کد / م ۲۴ ۳

مؤسسه چاپ و نشر عروج

شرح و تحلیل عرفانی تفسیر سوره حمد امام خمینی (س)

تألیف: یاسر جهانی پور

ناشر: چاپ و نشر عروج (وابسته به مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س))

چاپ اول: ۱۳۹۷

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۴۳۵۰۰ تومان

• فروشگاه شماره یک: خیابان انقلاب، بین ۱۲ فروردین و فخر رازی، پاساژ ظروفچی، تلفن: ۶۶۴۹۳۰۸۱ - دورنگار: ۶۶۴۰۰۹۱۵

• فروشگاه شماره دو: خیابان انقلاب، چهار راه حافظ، تلفن: ۶۶۷۰۱۲۹۷

• مراکز پخش: • امور نمایندگیها و نمایشگاهها، تلفن: ۶۶۴۰۴۸۷۳

• امور سفارشات و بازرگانی، تلفن: ۶۶۴۸۹۱۶۰

• فروشگاه مجازی مؤسسه عروج www.oroujpub.com

فهرست مطالب

.....	سخن ناشر	ا
.....	مقدمه مؤلف	ج
.....	بخش اول: شرح مقدمات تفسیر عرفانی امام خمینی (س)	۱
.....	۱. حقیقت قرآن	۳
.....	مراتب قرآن	۳
.....	قرآن مظهر اسم اعظم	۱۰
.....	ظهور و بطون قرآن	۱۷
.....	۲. جامعیت قرآن	۲۳
.....	۳. تفسیر قرآن	۳۳
.....	۴. حجاب‌های فهم معانی قرآن	۴۳
.....	حجاب خودبینی	۴۶
.....	حجاب گناهان	۵۱
.....	حجاب حب دنیا	۵۴
.....	علل دنیا دوستی	۵۸
.....	۱. لذت طلبی	۵۸

- ۶۰..... ۲. حرص و طمع
- ۶۱..... ۳. گناهان
- ۶۲..... ۴. فراموشی خداوند
- ۶۳..... اثرات محبت به دنیا
- ۶۳..... ۱. منشأ گناهان
- ۶۶..... ۲. فراموشی یاد خدا
- ۶۷..... ۱. تزلزل ایمان هنگام مرگ
- ۶۹..... ۴. عدم سزای مانی عالیه
- ۷۱..... ۵. عدم سوز تاب
- ۷۲..... ۶. مانع عبادت اطاعت و انس با حق
- ۷۳..... ۷. وابستگی به غیر خدا
- ۷۴..... ریشه کنی محبت دنیا
- ۷۴..... ۱. عزم و اراده
- ۷۵..... ۲. عمل به ضد
- ۷۶..... ۳. یاد خدا
- ۷۷..... ۴. زهد حقیقی
- ۷۹..... ۵. توسل به ائمه و اولیاء دین
- ۷۹..... ۶. درک حقیقت شهودی
- ۸۳..... حجاب اعتقادات نادرست
- ۸۵..... ۵. نام‌های سوره حمد
- ۹۵..... ۶. اشارات عرفانی به بعضی از اسرار سوره حمد
- ۱۰۷..... ۷. شرح استعاذه
- ۱۱۱..... آداب استعاذه

۱۲۱	بخش دوم: تفسیر سوره حمد
۱۲۳	آیه اول: «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ»
۱۲۳	۱. جامعیت «بِسْمِ اللَّهِ» در آیه اول سوره حمد
۱۳۲	۲. تعلق هر «بِسْمِ اللَّهِ» به همان سوره
۱۳۵	۳. شرح اسم و مقام اسمیت
۱۴۱	۴. شرح اسم اعظم الله
۱۴۶	۵. شرح الرحمن الرحیم
۱۵۳	آیه دوم: «الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ»
۱۵۳	۱. شرح الحمد لله
۱۶۱	۲. اسم «الرب» و شرح ربوبیت
۱۶۸	۳. معنای العالمین
۱۷۱	آیه سوم: «الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ»
۱۷۵	آیه چهارم: «مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ»
۱۷۹	آیه پنجم: «إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ»
۱۸۳	۱. حقیقت اخلاص
۱۸۸	۲. وجه جمع در «إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ»
۱۹۳	آیه ششم: «اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ»
۱۹۳	۱. رابطه هدایت و فیض الهی
۱۹۴	۲. انواع فیض الهی
۱۹۵	۳. فیض تکوینی نشانی از فیض مقدس
۱۹۸	۴. انواع هدایت خداوند
۲۰۱	۵. ربوبیت خداوند
۲۱۱	۶. معنا و حقیقت صراط مستقیم

- ۲۱۵..... ۷. مراتب دعا در آیه ﴿اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ﴾
- ۲۲۱..... آیه هفتم: ﴿صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ﴾
- ۲۲۳..... اشاره‌ای کوتاه به برخی از مقامات محمدین علیهم‌السلام
- ۲۳۱..... ولایت غیبی پیامبر اسلام
- ۲۳۳..... نبوت پیامبر اسلام
- ۲۴۱..... خلافت غیبی پیامبر اسلام
- ۲۴۴..... عایت حقیقت محمدیه و فیض مقدس
- ۲۴۶..... اولیاء محمدین و مائظ نزول فیض
- ۲۵۰..... نتیجه نبوت
- ۲۵۵..... کتاب‌نامه

مقدمه مؤلف

تفسیر عبارت است از زدودن بهام از الفاظ مشکل و دشوار، که در انتقال معنای مورد نظر، نارسا و دچار اشکال است. همیمر بحکم مرز بین تفسیر و ترجمه است. زیرا ترجمه در جایی است که معنای لغوی لفظ روشن نیست. ولی تفسیر آن است که در عین روشن بودن معنای لغت، همچنان هاله‌ای از ابهام بر چهره آن نشسته است.^۱ علامه طباطبایی فرموده است:

تفسیر عبارت است از روشن کردن معانی آیت قرآن کریم و کشف مراد و مدلول آن‌ها.^۲

شکی نیست که قرآن کریم برای همه مردم نازل شده تا آن‌ها را به سعادت تکامل و تعالی و قرب الی الله رهنمون سازد. ... «وَمَا هِيَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْبَشَرِ»^۳ از این روی، آیات زیادی انسان را به تدبّر و تعقّل در قرآن کریم فرا می‌خواند و هیچ قیدی برای افراد خاص نیامده است. فرمود: «أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ أَمْ عَلَى قُلُوبٍ أَقْفَالُهَا»^۴ دعوت و

۱. تفسیر و مفسران، ج ۱، ص ۱۵.

۲. المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۱، ص ۴.

۳. مدثر (۷۴): ۳۱.

۴. محمّد (۴۷): ۲۴.

ترغیب همه انسان‌ها به تدبّر در قرآن کریم و توبیخ آن‌ها بر نیندیشیدن در آیات قرآنی، شاهد گویایی است، بر فراگیر بودن فهم معارف آن^۱. همه اقشار مردم در هر رتبه از فهم و درک و مراتب علمی و روحی که باشند، می‌توانند از آن بهره ببرند. لکن هر اندیشمند آگاه با اندک آشنایی با قرآن کریم و معارف آن، به خوبی می‌داند که علوم و معارف نهفته در آن دارای سطوح و مراتب مختلفی است.

ازون بر آن، بخش دیگری از معارف این کتاب عظیم که در مرتبه‌ای بالاتر قرار دارد کمک تفسیر مفسران و یا تحصیل مقدمات تفسیر و کسب شرایط و دانش‌های لازم نیز، قابل دسترس نیست و فهم آن ویژه راسخان در علم یعنی نبی اکرم ﷺ و ائمه طاهرين ﷺ و آنها راه پی بردن به آن معارف بلند، رجوع به تفسیری است که از آنان نقل شده است. در روای در کتاب احتجاج از قول امیرالمؤمنین علیه السلام آمده است، حضرت می‌فرماید:

همانا خداوند تبارک و تعالی کلامش را بر سه قسم تقسیم کرد، قسمتی از آن را عالم و جاهل می‌شناسند، درک می‌کنند و قسمتی از آن را فقط افرادی که دارای صفای ذهن و حس لطیف و دارای قدرت تمییز بین حق و باطل باشند و خداوند برای اسلام به آنان شرح صدر داده است، درک می‌کنند، و از قسم دیگر فقط خداوند تبارک و تعالی و انبیای الهی و راسخون در علم، اطلاع دارند.^۲

و در روایتی دیگر از امام صادق علیه السلام نقل شده است که فرمودند:

کتاب خدا (قرآن کریم) بر چهارگونه است: عبارات، اشارات، لطایف و حقایق. عبارت قرآن کریم برای عامه مردم است، اشارات برای خواص،

۱. تنسیم، (تفسیر قرآن کریم)، ج ۱، ص ۳۶.

۲. تفسیر نورالتقلین، به نقل از احتجاج طبرسی، ج ۱، ص ۳۱۳، ح ۱۸.

لطایف برای اولیا و حقایق برای انبیاست.^۱

دلایل زیادی برای نیازمندی انسان به تفسیر بیان شده است، از جمله ضعف دانش بشر برای فهم قرآن کریم که منوط به برخورداری از معلومات گوناگون است. معارف بسیار زیاد و الفاظ محدود، بیان حقایق فرامادی در قالب الفاظ متداول، آمیختگی و پراکندگی مطالب و نداشتن دسته بندی موضوعی آیات قرآن، فاصله زمانی نسبتاً زیاد ما با زمان نزول قرآن و ... اما برای دانستن معنا و مفهوم تفسیر واقعی قرآن و علت نیاز انسان مادی به تفسیر قرآن باید اولاً: با حقیقت قرآن و جایگاه و مقام واقعی آن آشنا شد.

ثانیاً: پس از آشنایی با - حقیقت قرآن با کلمات و آیات و اسرار و حکمت‌های موجود در آن‌ها آشنا گردید. کتاب حاضر به بیان همین مسائل از دیدگاه امام خمینی اشاره دارد.

امام خمینی در دو کتاب *سرالصلوة و آداب الصلوة* به مناسبت بحث و نیز در کتاب *اربعین حدیث* در شرح یکی از احادیث، به تفسیر سه سوره حمد، قدر و توحید همت گماشته است. البته مباحث تفسیری امام خمینی در دیگر آثار ایشان به صورت پراکنده یافت می‌شود، اما تفسیر این سه سوره را به صورت نظام‌مند به بیان عرفانی و اخلاقی و حکمی در کتاب *آداب الصلوة* بحث کرده‌اند. ما در ضمن این کتاب به معانی و روش امام خمینی در تفسیر سوره حمد خواهیم پرداخت، و لذا سعی نموده‌ایم تا جای ممکن و تنها در حد ضرورت، از بیان مطالب دیگران خودداری کرده و از کلمات و مباحث حضرت امام استفاده نماییم.

یاسر جهانی‌پور